

tres appellari ex multis locis manifestum est. Nam Lot, quem filium Aram fratris Abraham fuisse Scriptura testatur, Abrahami frater vocatus est, Genes. 15, 8; et Laban, cum frater esset matris Jacob, Genes. 28, 2, Jacob frater appellatur, Genes. 29, 15. Hoc ergo sensu illi, quos supra nominavimus, fratres Domini vocantur. Major ac difficilior questio est, cur eo verentur, et tempore nimis opportuno cum Christo loqui volerint, ut non dubitaverint eum concionantem interpellare, et missio nuntio evocare foras, ut ait Marcus, c. 5, 51. Idem Marcus ejus rei causam insinuat; sed causam ejusmodi, ut neque hanc questionem tollat, et aliam multo majorem gignere videatur. *Dicebant enim*, inquit, vers. 21, *quoniam in furorem versus est*. Hunc locum difficiliorem pietas facit; quia enim animus horret non solum credere, sed cogitare etiam Christi cognatos, aut dixisse, aut existimasse eum esse furiosum, pio quodam studio nonnulli, relicta verborum proprietate, alias que minus à pietate abhorrent viderentur quæverint. Hieronymus, Beda, Theophylactus, et omnes quos me legisse memini, vetustiores auctores, non simulationem, sed sententiam fuisse existimant. Quibus liberum equidem eorum ductus auctoritate subscribo, quanquam nihil abscurdum esse video, si fuisse dicamus simulationem. Nam nec evangelista dicit, *putabant*; sed *Dicebant quoniam in furorem versus est*, et si eorum volumus estimationem consulere, res est ejusmodi, ut levioris fuisse culpe videatur id fingere quam credere. Alia ad explanationem hujus loci perfectam reliqua est questio, quam ob rem cognati tenere Christum valuerint, præsertim si non credebant eum insanire, sed se credere simulantem. In proximo est ratio, si credebant, ut illi, si simulabant, ut sibi pariter atque illi consulenter. Nam si verè furiosus fuisset, aut lege, ut diximus, aut consuetudine à cognatis vincendus alendusque erat; si furiosus verè non erat, sed esse fingebatur, timebant cognati ne quid sibi, atque illi, aut ad obvio incensis Phariseis, aut à concitata tumultuosa multitudo periculi crearetur, ut multi recentiores interpretes adnotaverunt.

His ita expensis, fingamus id de Christo dictum esse, non dicit evangelista eum in furorem versus; sed ejus fratres id dixisse. Eos autem ex animo dixisse credendum non est; sed, ut ex prætesto de manibus eum Phariseorum liberarent; odorati enim fuerant, ut vero simile est, ipsorum consilium, quod de perdendo Christo conceperant, ut supra Mattheus dixit, vers. 14. Credibile enim est consanguineos de ejus salute fuisse sollicitos. Ideo ergo venerant, ideò ejus matrem, quò plus eum moverent, adduxerant; ideò interpellant; ideò importuni sunt, quia timent, ne periculosum sit expectare, ne forte in ipsa concione à Phariseis apprehendantur. Itaque, quod Tertullianus, in libro de carne Christi, Chryostomus et Theophylactus dicunt, eos ambitione quòdam impulsos venisse, ut ostenderent se ejus esse cognatos, et aliquam in eum auctoritatem habere, à veritate alienum est. Illud nullo modo ferendum, quòd in eandem

culpam omni immune culpe Christi matrem involvunt. Quod utrumque libenter calvinista et lutherani hæretici sunt imitati; multa etiam de suo addentes acerbiora. Næpæ misericorditer, ut Gregorius ait Nazianzenus, similes sunt, quæ per corpus discurrentes, quod sanum est, prætereant, quòd ulcerosum ac praeuleant excugit. Sic isti, quæ à veteribus auctoribus piè sapienterque dicta sunt, omnino contemnunt, si quid illis minus consideratum excidit; id excipiunt, id unum laudant. Scio scripsisse Joannem, c. 7, 5: *Næpe enim fratres ejus credebant in eum*. Sed aliud est in eum non credere, aliud ambiciosos esse; nec hoc ex illo colligitur. Si quid autem ex eo, quòd in eum nondum credebant, colligi potest; potius contrarium potest, nullà eos ambitione ad Christum venisse; quæ enim ambitionis materia erat, si in eum non credebant? Adde quòd Joannes non significat fratres ejus nullo prorsus modo in eum credidisse; sed non tam perfecte credidisse, quam postea tot visis miraculis credidit; quomodo enim, si non credebant, apostoli erant? quemadmodum idem alio loco Joannes dixit, c. 2, 11: *Et crediderunt in eum discipuli ejus*, non quòd ante non credidissent, sed quòd magis tunc viso miraculo credidissent. Denique non est rationi consentaneum pejus de Beatâ Virgine et apostolis sentire ac loqui, quam de quovis homine loqui atque sentire bono viro licet: qui nullius factum quantumcumque speciem peccati habeat, quamdiu benè interpretari potest, reprehendit. Apostolorum hoc loco ambitio nullo Scripturæ testimonio, nullà vero simili conjectura probari potest. Quæ igitur est ista æquitas pejus de apostolis sine ullo argumento, quam de cæteris hominibus cogitare? Simile est, quòd auctor Imperii, hom. 50, divinavit, apostolos Christi cognatos à diabolo instigatos fuisse, ut eo venirent, ut homines, qui Christi divinitatem credere incipiebant, visis ejus cognatis purum hominem crederent.

STRABANT FORIS. Hoc etiam hæretici, immeritò arrogantiæ tribuunt, quasi non sint dignati in domum ingredi, et verbum Dei cum aliis audire, cum apertè Lucas dicat ideò ingressos non esse, quia præ turbâ ingredi non poterunt. Intolerabilis audacia non solum sine Scripturâ, sed etiam contra Scripturam malè de apostolis iudicare.

VERS. 47. — DIXIT AUTEM EI QUIDAM. MARCUS, c. 5, 30, ait: *Miserunt ad eum vocantes eum*. Itaque hunc, qui Christo matrem, fratresque ejus adesse renuntiavit, ab apostolis missum fuisse, cum ipsi ingredi non possent, credendum est. Quòd autem Mattheus unum, Marcus et Lucas plures illi renuntiasse dicunt, facile solvitur, unum præs, multos dein, ut fieri solet, cum nondum exiret, renuntiasse.

VERS. 48. — QUÆ EST MATER MEA. Illud primum tenendum est. Beatorum virgine quòd mente quàm quòd carne Christum conceperit; spirituales præfert cognationem carnali.

notandum, quòd Epiphanius hæres. 42, Chryostomus et Hieronymus in hunc locum adnotarunt, non ideò hoc dixisse Christum, ut matrem fratresque negaret, et juxta Marcionem, ut ait Hieronymus, et Manicheum, qui hoc abutebantur loco, de phantasmate natus putaretur. Cur autem tam asperè responderit, et ab omnibus auctoribus questum est, et non eadem ab omnibus causa reddita. Hieronymus putat eum, qui illi matrem et fratres ejus adesse renuntiaverat, malo id animo fecisse, ut experiret, an parentis et consanguineorum affectu tangeretur, ideòque illi, tanquam insidiatori, asperius respondisse; sed jam ex Marco, c. 5, 50, probavimus illum non tentandi, sed obediendi causâ jussum à fratribus Domini eorum illi adventum renuntiasse. Epiphanius autem, hæres. 42, et Chryostomus propterea quòd importunè eum interpellabant. Ambrosius melius, in c. 8 Luc., nec inquit, injuriosè refutarunt parentes; sed religiosiores copulæ mentium docentur esse quàm corporum. In eandem sententiam Hilarius scribit: *Formam, inquit, se ipsum universis agendi, sententiisque constituens propinquitatem omnium jus, atque nomen jam non de conditione nascendi; sed de Ecclesie communionem retinendum*. Idem rursus Ambrosius eundem in locum: *Moralis, inquit, magister, qui se cæteris præbet exemplum, atque ipse præceptor, ipse etiam suorum executor est præceptorum*. Præscripsit enim cæteris, quoniam qui non reliquerit patrem, aut matrem suam, non est filio Dei dignus, sententia hæc primus ipse se subjecit, non quòd materne rejat pietatis obsequia (ipsius enim præceptum est, qui non honoraverit patrem, et matrem suam, morte moriatur), sed quia paternis se mysteriis amplius quàm maternis affectibus debere cognoscit. Itaque docere homines voluit posse unumquemlibet et fratrem, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt**

VERBUM DEI, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, quæ audit verbum Dei, et custodit illud; nec alios matri, et matrem esse ipsius. Nec carnales parentes negat; sed spirituales præfert: sicut cum, Lucæ 11, 27, 28, mulieri dicenti: *Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suavitè;* respondit: *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud: non negans beatum ventrem; sed mentem beatiorum affirmans, qu***

2. Et congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in pavilium ascendens sederet : et omnis turba stabat in litore.
3. Et locutus est eis multa in parabolis, dicens : Ecce exiit qui seminavit, seminare.
4. Et dñi seminavit, quaedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres caeli, et comederunt ea.
5. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam : et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae :
6. Sole autem orto aëstiverunt, et quia non habebant radicem, aruerunt.
7. Alia autem ceciderunt in spinas : et creverunt spinas, et suffocaverunt ea.
8. Alia autem ceciderunt in terram bonam : et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.
9. Qui habet aures audiendi, audiat.
10. Et accedentes discipuli, dixerunt : Quare in parabolis loqueris eis ?
11. Qui respondens, ait illis : Quia vobis datum est nosse mysteria regni caelorum : illis autem non est datum.
12. Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit : qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo.
13. Ideo in parabolis loquitur eis : quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt.
14. Et adimpletur in eis propheta Isaiae dicentis : Auditus auditus, et non intelligetis, et videntes videntibus, et non videbitis.
15. Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audiverunt, et oculos suos clausurunt : nequid vident oculis, et auribus audiunt, et corde intelligent, et convertantur, et sanem eos.
16. Vestri autem beati oculi quia vident, et aures vestrae quia audiunt.
17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetae et iusti cupierunt videre quae videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt.
18. Vos ergo audite parabolam seminantis.
19. Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus : hic est qui secus viam seminatus est.
20. Qui autem super petrosam seminatus est, hic est qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud :
21. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis : facta autem tribulatio et persecutio propter verbum, continuo scandalizatur.
22. Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, et sollicitudo seculi istius, et fallacia divitiarum suffocant verbum, et sine fructu efficitur.
23. Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigesimum.
24. Aliam parabolam proposuit eis, dicens : Simile factum est regnum caelorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.
25. Cum autem dormirent homines, venit inimicus

2. Et il s'assembla autour de lui une grande multitude de peuple, de sorte qu'il monta dans une barque, où il s'assit, tout le peuple se tenant sur le rivage.
3. Et il leur dit beaucoup de choses en paraboles, disant : Voilà que celui qui sème s'en alla semer.
4. Et, comme il semait, une partie de la semence tomba le long du chemin ; et les oiseaux du ciel étant venus la mangèrent.
5. Une autre tomba dans des endroits pierreux, où elle n'avait pas beaucoup de terre ; et elle leva aussitôt ; parce que la terre où elle était n'avait pas de profondeur :
6. Ainsi le soleil s'étant levé, elle en fut brûlée ; et comme elle n'avait point de racine, elle sécha.
7. Une autre tomba dans des épines ; et les épines venant à croître l'étoifièrent.
8. Une autre enfin tomba dans de bonnes terres ; et elle porta du fruit, quelques grains rendant cent pour un, d'autres soixante, et d'autres trente.
9. Que celui-la entende qui a des oreilles pour entendre.
10. Et ses disciples s'approchant lui dirent : Pourquoi leur parlez-vous en paraboles ?
11. Et il leur répondit, disant : Parce que, pour vous, il vous a été donné de connaître les mystères du royaume des cieux ; mais pour eux, il ne leur a pas été donné.
12. Car celui qui a, on lui donnera, et il sera dans l'abondance ; mais pour celui qui n'a point, on lui ôtera même ce qu'il a.
13. C'est pourquoi je leur parle en paraboles, parce qu'en voyant ils ne voient point, et qu'en écoutant ils n'entendent ni ne comprennent point.
14. Et cette prophétie d'Isaïe s'accomplit en eux, lorsqu'il dit : Vous écouterez attentivement, et vous n'entendez point ; vous regarderez bien, et vous ne verrez point.
15. Car le cœur de ce peuple s'est appesanti, et leurs oreilles sont devenues sourdes, et ils ont fermé leurs yeux, de peur que leurs yeux ne voient, que leurs oreilles n'entendent, que leur cœur ne comprenne, et que s'étant convertis, je ne les guérisse.
16. Mais pour vous, heureux vous en ce que qu'ils voient, et vos oreilles de ce qu'ils entendent.
17. Car je vous dis en vérité que beaucoup de prophètes et de justes ont souhaité de voir ce que vous voyez et ne l'ont pas vu, et d'entendre ce que vous entendez et ne l'ont pas entendu.
18. Vous donc autres, écoutez la parabole de celui qui sème :
19. Quiconque écoute la parole du royaume et ne la comprend point, le malin esprit vient, et enlève ce qui avait été semé dans son cœur ; c'est la celui qui reçoit le grain semé le long du chemin.
20. Celui qui le reçoit dans des endroits pierreux est celui qui, écoutant la parole, la reçoit d'abord avec joie :
21. Mais il n'y a point en lui de racine, et il n'est fidèle que pour un temps ; et lorsqu'il survient des traverses et des persécutions à cause de la parole, il en prend aussitôt un sujet de scandale.
22. Celui qui reçoit la semence parmi les épines est celui qui entend la parole ; mais ensuite les sollicitudes du siècle et l'illusion des richesses étouffent en lui cette parole, et la rendent infructueuse.
23. Enfin celui qui reçoit la semence dans la bonne terre est celui qui écoute la parole, qui la comprend, et qui porte fruit, et rend cent, soixante ou trente pour un.
24. Il leur proposa une autre parabole, disant : Le royaume des cieux est semblable à un homme qui avait semé de bon grain dans son champ.
25. Mais pendant que les hommes dormaient, son

- ejus, et super seminavit zizania in medio tritici, et abiit.
26. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, et tunc apparuerunt et zizania.
27. Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei : Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo ? unde ergo habet zizania ?
28. Et ait illis : Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei : Vis, imus, et colligimus ea ?
29. Et ait : Non : ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum.
30. Sinite utraque crescere usque ad messem : et in tempore messis, dicam messoribus : Colligite primum zizania, et alligatæ ea in fasciculos ad comburendum : triticum autem congregatæ in horreum meum.
31. Aliam parabolam proposuit eis, dicens : Simile est regnum caelorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo.
32. Quod minimum quidem est omnibus seminibus : cum autem creverit, majus est omnibus olivibus, et fit arbor, ita ut volucres caeli veniant, et habitent in ramis ejus.
33. Aliam parabolam locutus est eis : Simile est regnum caelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum.
34. Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas, et sine parabolis non loquebatur eis :
35. Ut impletur quod dictum erat per prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum ; cruciabo abscondita à constitutione mundi.
36. Tunc dimissis turbis, venit in domum : et accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes : Edisserere nobis parabolam zizaniorum agri.
37. Qui respondens, ait illis : Qui seminavit bonum semen, est Filius hominis.
38. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam.
39. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio seculi est, Messores autem angeli sunt.
40. Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur : sic erit in consummatione seculi.
41. Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem.
42. Et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus et stridor dentium.
43. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris coelorum. Qui habet aures audiendi, audiat.
44. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro : quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quae habet, et emit agrum illum.
45. Iterum simile est regnum caelorum homini negotiatori, qui habet aureas margaritas.
46. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendidit omnia quae habuit, et emit eam.
47. Iterum simile est regnum caelorum sagina

- enemi vint, et semina de l'ivraie parmi le blé, et se retira.
26. L'herbe ayant donc poussé et étant montée en épi, l'ivraie parut aussi.
27. Alors les serviteurs du père de famille vinrent le trouver, et lui dirent : Seigneur, n'avez-vous pas semé de bon grain dans votre champ ? d'où vient donc qu'il y a de l'ivraie ?
28. Il leur répondit : L'homme ennemi a fait cela. Alors ses serviteurs lui dirent : Voulez-vous que nous allions l'arracher ?
29. Et il leur répondit : Non ; de peur qu'on arrachât l'ivraie vous ne déraciniez en même temps le bon grain.
30. Laissez croître l'un et l'autre jusqu'à la moisson ; et au temps de la moisson je dirai aux moissonneurs : Arrachez premièrement l'ivraie, et la liez en bottes pour la brûler, et puis amassez le blé dans mon grenier.
31. Il leur proposa une autre parabole, disant : Le royaume des cieux est semblable à un grain de sénevé qu'un homme prend et sème dans son champ.
32. Ce grain est la plus petite de toutes les semences ; mais lorsqu'il a crû, il est plus grand que tous les autres légumes, et il devient un arbre, en sorte que les oiseaux du ciel viennent se reposer sur ses branches.
33. Il leur dit cette autre parabole : Le royaume des cieux est semblable au levain qu'une femme prend, et qu'elle met dans trois mesures de farine, jusqu'à ce que la pâte soit toute levée.
34. Jésus dit toutes ces choses au peuple en paraboles, et il ne leur parla point sans paraboles :
35. Afin que cette parole du prophète fût accomplie : J'ouvrirai ma bouche pour parler en paraboles ; je publierai des choses qui ont été cachées depuis le commencement du monde.
36. Après cela, Jésus, ayant renvoyé le peuple, vint à la maison. Et ses disciples s'approchant de lui, lui dirent : Expliquez-nous la parabole de l'ivraie semée dans le champ.
37. Et leur répondant il dit : Celui qui sème le bon grain, c'est le Fils de l'homme.
38. Le champ, c'est le monde ; le bon grain, ce sont les enfants du royaume ; et l'ivraie ce sont les enfants d'iniquité ;
39. L'ennemi qui l'a semée, c'est le diable ; la moisson, c'est la fin du monde ; les moissonneurs, ce sont les anges.
40. Comme donc on ramasse l'ivraie et qu'on la brûle dans le feu, il en arrivera de même à la fin du monde.
41. Le Fils de l'homme enverra ses anges, qui arracheront de son royaume tous les scandales et ceux qui commettent l'iniquité.
42. Et ils les jetteront dans la fournaise du feu ; c'est là qu'il y aura des pleurs et des gémissements de dents.
43. Alors les justes brilleront comme le soleil dans le royaume de leur Père. Que celui-la entende qui a des oreilles pour entendre.
44. Le royaume des cieux est semblable à un trésor caché dans un champ, qu'un homme trouve et qu'il cache ; et dans la joie qu'il a, il va vendre tout ce qu'il possède, et achète ce champ.
45. Le royaume des cieux est encore semblable à un marchand qui cherche de belles perles,
46. Et qui en ayant trouvée une de grand prix, va vendre tout ce qu'il a, et l'achète.
47. Le royaume des cieux est encore semblable à

missæ in mare, et ex omni genere piscium congregant.

48. *Quam cum impleta esset, educentes, et secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.*

49. *Sic erit in consummatione seculi: exhibunt angeli, et separabunt malos de medio iustorum,*

50. *Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium.*

51. *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.*

52. *Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamiliæ, qui profert de thesauro suo nova et vetera.*

53. *Et factum est cum consummasset Jesus parabolas istas, transit inde.*

54. *Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et virtutes?*

55. *Nonne hic est fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus, Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas?*

56. *Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? unde ergo huic omnia ista?*

57. *Et scandalizabantur in eo: Jesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patriâ suâ et in domo suâ.*

58. *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem.*

VERS. 1. — IN ILLO DIE, quo in domo concionante illo tanta hominum multitudo concurrerat, ut domus eos capere non posset, ideòque fratres ejus foras starent, quia ingredi non poterant, supra, c. 12, 46, et Luc. 8, 19. Idcirco domo exit, et ad mare contendit, ut latiore in locum concionem educeret, quemadmodum Euthymius adnotavit.

VERS. 2. — ET CONGREGATÆ SUNT AD EUM TURBÆ. Ideo hoc narrat evangelista, ut concionis et parabolarum quas narraturus est occasionem exponat; ideò enim concionem habuit Christus, et parabolas multas, illam præsertim de semine in diversam terram cadente proposuit, quia turbam magnam auditorum vidit, in quibus et ipse sciebat, et erat per se vero simile alios vice, alios petrosus locis, alios spinosis, alios bonæ terræ similes esse.

ITA UT IN NAVICULAM ASCENDENS SEDERET. In naviculam ascendit, vel ne à multitudine opprimeretur, et audiri non posset, vel, ut Chrysostomus et Theophylactus existimant ut omnes auditores ante conspectum

VERS. 5. — Tres sunt velut partes parabole: proœmium, quod sæpe omittitur, ut in hac parabola de semine. Secunda est fabula; tertia applicatio. In nonnullis argumentum sumitur à similibus, ut in hac parabola de semine; in aliis ex dissimilitudine, argumento sumpto, vel à minori, affirmativè, ut Lucae, 11: vel à majori, negativè, ut Lucae, cap. 16, de divite epulone. In Evangelio sæpe dicitur: *Simile est regnum cælorum*, non quòd Ecclesia cum iis rebus cõderetur: sed quia in Ecclesiâ tale aliquid contingit. Sic in hoc capite, v. 21, sator non comparatur regno

un filet jeté dans la mer, qui prend toutes sortes de poissons;

48. Et lorsqu'il est plein, les pêcheurs le tirent sur le bord, où s'étant assis, ils mettent ensemble tous les bons dans des vaisseaux, et ils jettent dehors les mauvais.

49. Il en sera de même à la fin du monde: les anges viendront, et ils sépareront les méchants du milieu des justes.

50. Et ils les jetteront dans la fournaise du feu; c'est là qu'il y aura des pleurs et des grincements de dents.

51. Avez-vous bien compris tout ceci? Ils lui répondirent: Oui.

52. Et il ajouta: C'est pourquoi tout docteur instruit de ce qui regarde le royaume des cieux, est semblable à un père de famille qui tire de son trésor des choses nouvelles et des choses anciennes.

53. Après que Jésus eut achevé ces paroles, il partit de là, quittant le séjour de Capharnaüm.

54. Et étant venu en son pays, il les instruisait dans leurs synagogues, de sorte qu'ils étaient saisis d'étonnement, ils disaient: D'où est venue à celui-ci cette sagesse et cette puissance?

55. N'est-ce pas là le fils du charpentier? sa mère ne s'appelle-t-elle pas Marie? et ses frères Jacques, Joseph, Simon, et Jude?

56. Et ses sœurs ne sont-elles pas toutes parmi nous? D'où lui viennent donc toutes ces choses?

57. Et il leur était uni sujet de scandale. Mais Jésus leur dit: Un prophète n'est sans honneur que dans son pays et dans sa maison.

58. Et il ne fit pas là beaucoup de miracles, à cause de leur incrédulité.

COMMENTARIA.

sum, et in se intentos haberet. Nam Hilari et Hieronymi allegoriam, etsi bella omnino est, tamen quia est allegoria, prætermitto.

VERS. 5. — IN PARABOLIS, per parabolas, in prope, ex Hebræorum lingua, apud quos 2 in idem valet, quod per, ut in manu propheta, id est, per manum prophetae. Parabole Græcis sunt Latine similitudines, Hebræis ænigmata, sermo qui aliud sonat, aliud significat, obscuris rerum similitudinibus involutus. Nomen est apud ecclesiasticos auctores adeò usitatum, ut quemadmodum in nonnullis superiorum sculorum scriptoribus observavi, omne verbum parabolum appellerint; unde Italus et Gallus parola, hispanis palabras, quasi parabola facta est. Cur autem non aperte et explicatè, per parabolas Christus hoc loco locutus sit, ipse infra explicabit, vers. 15.

QUI SEMINAT. Periphrasis agricola à satoribus, seminans, id est, seminator, qui seminare solet.

VERS. 4. — ET DUM SEMINAT, καὶ ἐν τῷ σπείρειν, et in seminando, id est, dum seminaret. Reliqua usque ad

cælorum, sed rem ita se habere docet Dominus, ut si aliqui serant, etc. Marci c. 4. apertius id exprimitur: *Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo sicuti sementem in terram. Hæc omnia que sequuntur parabolis vir doctus in suis regulis proferre operæ præmium duxit, ad earum faciliorem intelligentiam: prima parabola fuit de semine, quod ut terra variè erit disposita, sic diversam habuit sortem, æque ad verbum Dei pertinere: sed quia pens diversam animarum dispositionem variè procedit.*

versum 9 explicabuntur vers. 19.

VERS. 10. — QUI HABET AURES. Excitat auditorum studium ut diligenter parabole significationem inquirent, vide c. 14, 45.

VERS. 11. — QUI VOBIS DATUM EST. Commovetur hic de prædestinatione et reprobatione difficultis questio, de qua ego antequam nostræ de eâ re theologice scholæ exeat, non libenter, quasi ex itinere, dico sententiam. Tantùm attingam quæ ad eos locos de quibus agetur explanandos necessaria mihi esse videbuntur. Duo hic quæri possunt: alterum, cur apostolis datum; alterum, cur aliis non datum. Catholicis, qui D. Augustini de prædestinatione sententiam sequuntur, ideò apostolis datum esse docent, quia prædestinati; ideò aliis non datum, quia reprobatæ erant; hoc enim loco inter alios; ut sententiam de prædestinatione et reprobatione suam probaret, usus est August. in lib. de Prædestinatione sanctorum, c. 8 et 16, lib. de Bono perseverantia, c. 8, 9, 11, et lib. de Gratia et lib. Arbitr., c. 25, et lib. de Corrupt. et Gratia, c. 4, 6, 7, 8. De Augustini, ut dixi, opinione non disputo, de hujus loci interpretatione disputo, et multos graves, antiquos, doctos secutus auctores, affirmo non eam fuisse causam cur apostolis datum sit mysteria regni cælorum cognoscere, quòd prædestinati, nec eam, cur aliis datum non sit, quòd reprobatæ essent, sed quòd Apostoli digni essent, alii indigni, ut Hilarius, Chrysost. hom. 46, Hieron. auctor, Operis imperfecti, Beda, Theoph., Euthym. existimant. Primum non omnes apostoli prædestinati erant; nam certè Judas non erat prædestinatus, et tamen omnibus datum est nosse mysteria regni cælorum; omnibus enim Christus parabolam explicavit; non ergo ideò datum, quia prædestinati erant. Contra verò non omnes, qui erant in turbâ præter apostolos reprobatæ erant. Quis enim id credat? Omnibus tamen negatum est; non igitur ideò illis non datum, quia reprobatæ erant. Præterea etsi, cur datum sit apostolis, aperte explicatum non est, tamen, cur aliis datum non sit, explicatum est, quia videntes non videbant, et audientes non audiebant, id est, quia cum credere nolent atque intelligere, indigni erant quibus mysteria regni cælorum explicarentur, vers. 15: propterea ergo apostolis datum, quia digni erant, quia intelligere, quia credere volebant, quia quæsierant, ut ait Marcus, c. 4, 10. Quâ ratione credendum est Christum his dedisse, et illis negasse, nisi quâ postea apostoli ejus voluntatem et exemplum secuti gentibus dederunt, Judæis negaverunt? Act. 15, 46: *Vobis, inquit, oportebat primum loqui verbum Dei, sed quia repelliis illud, et indignos vos judicatis eternæ vitæ, ecce converterimur ad gentes. Quâ ratione credimus Christum his dedisse, illis negasse, nisi quâ alio loco dicit: *Auferetur à vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus? cap. 21, 45. Cur enim illis ablatum, nisi**

quia fructus ejus non faciebant? Cur his datum, nisi quia sciebantur esse facturi? Illud verò, quod Calvinus dicit, verba Christi obscura non fuisse, sed auditores cæcos, ideòque intelligere non potuisse, non solum falsò, sed etiam imperitè ac ridiculè dictum est. Nam apostoli profectò cæci non erant, et tamen sensum parabole, donec illis Christus exposuit, non intellexerunt. Sed scio quid Calvinus velit, et dicere non audeat, sibi ac suis omne verbum Dei facile et perspicuum esse, quia oculos, id est, Spiritum sanctum habent; apostolis difficile, quia cæci erant, et Genevensi carebant spiritu.

VERS. 12. — QUI ENIM HABET, DABITUR ET. Proverbialem fuisse locutionem inde colligitur quòd aliis etiam locis in eadem sententiam à Christo repetatur, ut infra, c. 25, 29. Simile apud Hispanos proverbium est, quod significat divitiibus omnes dare, pauperibus auferre. Sensus autem est, ita plerumque fieri solere, ut ei qui plus habet, plus detur, quia plus meretur; ei qui non habet, etiam si quid reliquum illi est, auferatur, quia indignus est ut habeat. Id parabola illa de talentis, c. 25, 28, aptissime explicatum est, ubi propterea illi, qui quinque habebat talenta, aliud insuper datum est, quia illud bene negotiando, et alia quinque talenta lucrando meruerat, propterea vero alteri unum, quod solum habebat, talentum, auferatur, quia illud in sudarium involverat, et dum non multiplicavit, indignum se qui haberet effecti. Id etiam, vel ex nostris moribus discere possumus: si pecuniam negotiandi causâ daturî sumus, illi potius mercatori damus, quem bene negotiando divitem facit scimus, et quòd plus pecuniæ habet, plus illi pecuniæ concedimus. Contra illi, quem suâ negligentia pauperem videmus, non solum nihil damus, sed si quid illi dederamus, id etiam, ne fortè perdat, repetimus. Capite 25, 29, et Lucae 8, 18, non dicitur: *Et id quod habet, auferetur ab eo*; sed: *Id quod videtur habere, aut, quod putat se habere. Quod occasionem multis præbuit hanc locum ex illis interpretandi, quasi non sit ablatum Judæis quod reverà habebant, sed quod sibi habere videbantur. Quod si verum esset, nihil illis verè esset ablatum. Nec enim verè auferatur, quod verè non habetur. At Christus videt verè auferri significat; alioqui nulla esset pena. Videmus autem illum hoc Judæis, tanquam penam, comminari; et, c. 25, 29, talentum, quod negligens ille servus non solum habere videbatur, sed habebat, auferri jubet, et alteri dari. Cur ergo dicit: *Quod videbatur habere? vel quia dixerat: Non habenti auferetur*, et poterat aliquis dubitare quomodo non habenti auferri posset, dixit non quòd habebat, sed quòd habere videbatur. Vel, ut ait D. August., quia perinde habebat, ac si non haberet, cum eo non uteretur, non dicitur habere, sed habere videri. Quid ergo Judæis, quod habebant, ablatum est, quia oblata Evangelii gratiâ uti noluerunt?—Respondent Hieron.,*

BET, qui indignus est ut habeat. Proverbum usu tritum ditioribus dari, pauperibus auferri. Quæ proverbialia negat vir doctus summo jure accipi oportere.

VERS. 6. — ESTUVERUNT. Estu percussa sunt, et exusta. Audiendi, aures mentis ad intelligendum.

VERS. 12. — QUI ENIM HABET, quod habere debet, et eo bene utitur, plus meretur. QUI AUTEM NON HA-

regni cœlorum, cùm cæteris datum non sit, ut dixit vers. 11.

AUDITE. Intelligite parabola significationem; jam enim parabolam audierant. Marcus, c. 4, 13, indicat apostolos à Christo subreprehensos, quòd parabolam non intellexerunt, cùm primùm audierant: *Nescitis parabolam hanc, et quomodo omnes parabolas cognoscetis?* quasi dicat, si hanc, quæ omnium facilissima est, non intelligitis, quomodo omnes alias, quæ difficiliores sunt, intelligetis? sicut infra, c. 15, 16, *ad huc et vos sine intellectu estis?* Reprehendit ergo, non quòd intellectu res esset facilis; quis enim nostram, si audisset, nemine interpretante intelligere potuisset? sed quòd, cùm tam diu cum ipso versati fuissent, et deberent magistri esse propter tempus, præceptore in his rebus, quas ipsi aliis explicare deberent, indigerent. Ut alio loco: *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me*, Joan. 14, 9.

VERS. 19. — **OMNIS QUI AUDIT VERBUM REGNI. EVANGELIIUM.**

ET NON INTELIGIT. Non recedit altè in animo, non fovet, non meditatur, et quasi terra cordis sui non tegit. Nam non intelligere, non semper culpa est; licet autem culpa notatur. Sic ergo hoc loco accipitur intelligere, quemadmodum Psal. 40, 1: *Beatus, qui intelligit super egenum, et pauperem*, id est, qui curam illius habet, qui illum fovet, qui tegit, qui nutrit; redondat nominativus *omnis* ex Hebræorum idiomate.

VENIT MALUS, & perversus, malignus, diabolus, ut e. 6, 13, et aliis locis, quos illic adnotavimus.

HIC EST, QUI SECUS VIAM SEMINATUS EST. Verba hæc occasionem multis præbuerunt longam texendi disputationem, quomodo ille qui audit, et non intelligit, secus viam seminatus dicatur, cùm non ipse, sed granum seminatum sit. Nam, dùm seminat, aliud cecidit secus viam, aliud in petrosa, versu 4. Res non est, ut mihi videtur, adeò difficilis, ut tam longis indigeat commentariis. Seminari dicitur, et semen quod jacitur, et ager, in quem jacitur. Nam et sata inde dicuntur agri ipsi, qui seruntur. Ergo, qui audit verbum regni, et non intelligit, secus viam seminatus dicitur, non ut semen; sed ut ager, et terra, quæ secus viam dura est, prætereuntium calcata vestigiis. Eodem modo, quod vers. 20, 22, et 23, dicitur, intelligendum est. Seminatore Christus se ipsum vocat; semen verbum Evangelicum; agrum mundum, diversam in eodem agro terram, aliam secus viam, aliam petrosam, aliam spinis coopertam, aliam bonam, homines diversos, volucres, demones, qui id querant ne quod bonum semen in nostris animis foaveatur. Eos, qui audiunt, et non intelligunt calcate viæ comparat, quia, ut semen, quod in viam cadit, nullà tegitur terrâ, sed avibus expositum manet; sic verbum Dei, quod in aures corporis incidit, in ani-

VERS. 19. — **OMNIS**, *παντες*; phrasîs est Hebraica, quâ antecedenti posito sine dictione regente, attestitur relativum. Sensus est, de corde cuiuscumque hominis audientis, et non intelligentis, id est, non fidem susci-

piam verò non descendit, quasi nullâ terrâ tectum, facile à diabolo diripitur.

VERS. 20. — **QUI AUTEM SUPER PETROSA SEMINATUS EST, SEMEN EXCIPIIT; VIDE SUPERIOREM VERBUM.**

ET CONTINUÒ CUM GAUDIO ACCIPIIT ILLUD. Intelligit, recedit, cordis terra tegit; opponit enim hunc illi, qui cùm audiat, non intelligit, versu præcedente. *Cum gaudio* autem dixit, ut significaret hominis levitatem. Nulli enim minis constantes auditores esse solent, quàm, qui initio maximè videntur ardere. Id etiam in religione sæpè usu venit. Qui citò veniunt, citò abeunt; hoc est quod sequitur.

VERS. 21. — **NON HABET AUTEM IN SE RADICEM, CONSTANTIAM; NON HABET ALTÈ IMPRESSUM DEI VERBUM, QUIA NON HABET TERRAM MULTAM, ID EST, MAGNAM, PROFUNDAMQUE, UT ITA DICAM, VOLUNTATEM. IDEÒ SEMINA, QUÆ IN EAM CEDIDERANT, CONTINUÒ EXORTA SUNT, QUIA NON HABEBANT TERRAM MULTAM, UT DIXIT VERS. 5. NAM SEMEN, QUOD SOLÀ TERRÆ SUPERFICIE TEGITUR, CITIUS EXORTIUR, SED CITIUS ETIAM ASTANTE SOLE, ET AUDISTIS RADICIBUS ARESCIT. QUOD IN TERRAM ALTÈ DESCENDIT, SERO NASCITUR, DIÙ VIRESCIT. UTRIQUE REI EADEM EST CAUSA, QUIA TERRAM HABET MULTAM, QUÆ QUOMINUS CITÒ ENASCATUR, ET APPAREAT, IMPEDIT; NATUM EX IMO MISSO HUMORE NUTRI.**

CONTINUÒ SCANDALIZATUR. Cedit, id est, fidem deserit; hoc enim verbum significat. Tria terræ genera distinxit, quæ nullo modo arata est, ut via, et nullam, ut ita dicam, terram habet; quæ paucam habet; quæ multam, et fortassè bonam, sed spinis opertam, quas, si non haberet, uberem esset fructum redditura. Hoc est, quod ait.

VERS. 22. — **QUI AUTEM SEMINATUS EST. VIDE VERBUM 19.**

IN SPINIS. Qui in terram quidem multam ac bonam; sed spinis plenam semen excipit.

HIC EST QUI VERBUM DEI AUDIT. Plus quàm dicit significat. Intelligendum enim est, qui audit, et intelligit, ut de superiore dixit, cum gaudio accipit illud. Hunc enim illi præponit, tanquàm propius ad eos, qui multiplicem fructum ferunt accedat. Nascitur etenim in illo verbum, sed sollicitudo seculi istius, et fallacia divitiarum illud suffocant, effluunt, ut fructum non ferat. Sollicitudinem huius seculi uno verbo vocavit, quiddid in illo, præter regnum Dei, magno studio homines querunt, honorum ambitionem, negotiales, et quiddid à quaerendo regno Dei hominem tardat. In quibus et divitiæ comprehenduntur, sed eas propterea nominatim expressit, quia maxima pars hominum quasi publico eas studio consectantur. Fallaces verò appellat, et quia fugaces et instabiles sunt, et quia homines fallunt. Hebraica enim est phrasîs, fallacia divitiarum, pro fallaciis divitiis, ut corpus mortis huius, pro corpore hoc mortali, Rom. 7, 24.

piensis, venit diabolus, qui rapit quod seminatum est. VERBUM REGNI, Evangelii.

VERS. 20. — **SEMINATUM ESSE AD PERSONAM REFERTUR, INSTAR AGRÏ, AUT TERRÆ SECUS VIAM POSITÆ.**

VERS. 23. — **QUI VERO IN TERRAM BONAM SEMINATUS EST. QUEMADMODUM EORUM, QUI FRUCTUM NON FERUNT, TRIA FECIT GENERA; ITA UT NOTAVIT HIERONYMUS, TRIA EORUM, QUI FRUCTUM FERUNT, GENERA DISTINGUIT, QUIBUS OMNES UNIUS, ATQUE ALTERIUS GENERIS HOMINES COMPREHENDIT. BONAM AUTEM TERRAM APPELLAT NON SOLÙM, QUÆ NATURÀ SUÀ BONA EST; SED QUÆ BENÈ CULTA, QUÆ SUBACTA, QUÆ PURGATA EST. NAM ET, QUÆ SECUS VIAM EST, BONA EST, SED ARATA NON EST; ET, QUÆ SPINIS OPERTA, BONA FORTASSÈ, SED INCULTA. ILLA ABSOLUTÈ BONA DICTUR, QUÆ ET NATURÀ PINGUIS, ET DILIGENTÈ BENÈ CULTA EST. SIC EXEMPLUM MAGIS IN HOMINES CONVENIT. QUORUM EADEM, ID EST, BONA PER SE NATURA EST, BONA PER SE VOLUNTAS; SED EAM ALII, AUT NON COLENDO VIÀ SIMILEM; AUT NON ALTÈ ARANDO PETROSAM; AUT NON SARRIENDO SPINOSAM FACIUNT.**

HIC EST, QUI AUDIT VERBUM, ET INTELLEGIT. MEDITATUR, EXERCET, UT SUPRA, VERS. 19.

ET FACIT ALIUD QUIDEM CENTESIMUM. Græcè: *Hoc quidem centum, hoc autem sexaginta, hoc verò triginta.* Sed Græcè nomina, ut Grammatici vocant, numeralia cardinalia posita sunt pro numeralibus distributivis, ut constat ex sensu; voluit enim dicere singulas mensuras, alias centenas, alias sexagenas, alias tricenarum afferre. Latinus vero interpres pro centenis, sexagenis, tricenis, *centesimum, sexagesimum, trigessimum* dixit; non satis usitate, quanquam aliqui non mali auctores ita locuti sunt. Fructum vocat, aut opera bona, quæ fidei, et verbi Dei fructus esse solent, ut, *auferetur à vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus*, c. 21, 43; aut, quod magis credo, vitam æternam, ut 2 Cor. 9, 6: *Qui parè seminat, parè et metet; et: Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet; et ibidem, vers. 10: Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et auget incrementa frugum justitiæ vestræ*, et ad Gal. 6, 7, 8: *Quis enim seminaverit homo, hæc et metet. Qui seminat in carne, de carne et metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu et metet vitam æternam*, et Jacob. 5, 18: *fructus autem justitiæ in pace seminat qui facientibus pacem.* Itaque duo ex hoc loco Calvinistarum et Lutherianorum errores referuntur. Alter, quòd nos vitam æternam mereri negant: fructus enim non solum terræ qualitati, sed etiam colentis diligentia respondet. Imò secundum divinam gratiam unusquisque seipsum, ut ait Augustinus, bonam, vel malam terram facit. Alter, quòd omnium beatorum premium æquale faciunt, cùm videmus alios centesimum, alios sexagesimum, alios trigessimum fructum afferre, prout nimirum quisque terram colit. Lucas, c. 8, 15; addit, et *fructum afferunt in patientiâ*, quod non ideo dixisse arbitror Christum, quòd quicumque volunt in illo piè vivere, persecutionem patiantur, 2 ad Tim. 5, 12, ut in quibusdam no-

VERS. 23. — **HIERON. 1. 1, contra Jovinianum:** Triginta referuntur ad nuptias, sexaginta verò ad viduas; porro centesimus numerus exprimit virginitatis coronam.

vorum hæreticorum commentariis lego: sed quia, qui perseveraverit usque in finem, hic salus erit, sup. c. 10, 22. Alludit enim Christus, de semine et ejus fructu agens, ad patientiam agriculturalum, quoniam debet in spe, qui arat arare, et qui triturat, in spe fructus percipiendi, 1 Cor. 9, 10. Deinde, quia voluit hos illis opponere, qui continuo exorti sunt, quia terram multam non habebant supra, vers. 5. Illi enim fructum non ferunt; hi serò quidem et diù, patienterque expectatum, sed tamen eo uberiorem ferunt. Ridet Calvinus omnes veteres interpretes haud paulò, ut opinor, ipso meliores, quòd centesimum fructum alii ad virgines, sexagesimum ad viduas, trigessimum ad conjuges referant, ut Hieronymus in hunc locum, et lib. contra Jovinianum primo, et in Apologia ad Pamnathum, et Athanasius in Epistola ad Ammon. Alii centesimum ad martyres, sexagesimum ad virgines, trigessimum ad viduas, ut idem refert Hieronymus. Alii centesimum ad martyres, sexagesimum ad virgines, trigessimum ad conjuges, ut Augustinus, lib. 1 QQ. Erang., q. 9. Alii centesimum ad martyres, sexagesimum ad eos qui bona propter Christum contentem vendunt universa quæ habent, et dant ea pauperibus; trigessimum ad eos qui contenti sunt præceptorum observatione, ut auctor Imperfecti, homil. 51. Alii centesimum ad anachoretas, sexagesimum ad cœnobitas, trigessimum ad conjuges, ut hoc loco Theoph. Calvinus nullos in suâ ecclesiâ habere vult gradus, omnes apud illum, sicut apud ejusdem hæresis auctorem Jovinianum æquales sunt, omnes sancti, omnes perfecti. Non ignorabant isti auctores, qui à Calvino ridentur, non propterea Christum hæc tria genera distinxisse, ut virgines, viduas, conjuges, aut martyres, virgines, viduas significaret; sed parabolam ad mores nostros alii aliter, omnes utiliter accommodarunt. Sciebant Christo illud tantum fuisse propositum, ut doceret omne semen quod in bonam terram cadit, adeò multiplicari, ut, quod minimum ferret fructum, trigessimum ferret, quantum non nisi optima et benè culta terra ferre solet; quòd maximum, centesimum, quòd mediocre, sexagesimum. Nam etsi August. subtiliter de his numeris, ut solet, disputat, tamen non tam interpretando quam concionando facit. Calvinus, dùm non concionatur, sed interpretatur, absurdè et turpiter errat, quia, quòd cum primis Christus significare voluit, negat, ullam meritorum, ullam fructuum atque premium esse differentiam.

VERS. 24. — **SIMILE EST REGNUM CÆLORUM HOMINI. NON OPUS EST DISPUTARE QUID PER REGNUM CÆLORUM SIGNIFICATUR. MANIFESTUM ENIM EST EVANGELIUM SIGNIFICARI. QUOD AUTEM NON SEMINI, SED HOMINI SEMINANTI SIMILE DICATUR, C. 11, 16, EXPLICATUM À NOBIS EST. NIHIL ENIM ALIUD VOLUIT CHRISTUS DICERE, QUAM PERINDE SE**

VERS. 24 ET 25. — **SIMILE FACTUM EST, ETC.** Simile quiddam contingit in Ecclesiâ. CUM AUTEM DORMIRENT HOMINES, CUM PRÆPOSITI ECCLESIE NEGLIGENTIUS SE HABERENT; SUPERSEMINAVIT ZIZANIA, malos, ut hæreticos latentes.

Evangelium habere, atque si quis in agro suo bonum semen seminaverit, et aliquis ejus inimicus superseminet malum.

VERS. 25. — CUM AUTEM DORMIRENT HOMINES, id est, omnes, quem hebraismus sæpe jam adnotavimus, ut c. 5. 15. Galli dicentur: Cùm totus mundus dormiret. Tres inprimis res hæc parabola Christus voluit significare. Primum in Ecclesia non solum bonum semen, id est, homines bonos, sed etiam malum, id est, homines malos esse; deinde, se non esse mali seminis autorem, sed boni; malum à diabolo seminatum; postremò malum semen, quod seminatum à diabolo est, se patienter usque ad messem latorum esse, nec statim evulsurum.

VERS. 26. — ET FRUCTUM RECISSET, spicam protulisset, grana genecisset; unde potissimum bona et mala herba discernitur; messis enim nondum venerat. Parabolam Christus ipse exponit, vers. 37. Ipse est qui seminat; ejus ager mundus; bonum semen filii regni, id est, boni, qui regni cœlorum hæredes sunt, aut evangelicæ doctrinæ, quæ bonos eos facit; zizania, filii nequam, et uti *οἱ τοῦ σατανᾶ* maligni, id est, diaboli, ut vers. 49. Dicuntur autem filii diaboli, qui ejus opera imitantur, ut Joan. 8. 44: *Vos ex patre diaboli estis, et desideria patris vestri vultis facere*, et 1 Joan. 5. 8: *Qui facit peccatum ex diabolo est, quia ab initio diabolus peccat*. Reliqua perspicua sunt. Qui sint homines quibus dormientibus zizania diabolus seminavit, qui servi, qui accesserunt ad dominum, rogaveruntque, velletne ut zizania evellerent Christus non explicat, id est, ut opinor, quia ista ad parabola significationem, quam Christus sibi proposuerat non pertinebant. Multa enim in parabolis, non ad significandam, sed ad implendam narrationem adhibentur; non quasi parabola partes, sed quasi emblemata, non quia necessaria sunt, sed quia fieri solent. Omnes tamen veteres interpretes homines dormientes episcopos et eos qui regendæ Ecclesiæ curam habent, interpretantur; quod etsi multis non placere video, utinam verum non esset; quanquam non ignoro Christum tantum significare voluisse diabolum occulte et nemine advertente zizania seminasse; servos autem, qui dominum rogant velint ut zizania evellant, ardentes aliquos Ecclesiæ ministros esse, qui et hæreticos et malos catholicos, bono quodam et pio religionis studio, de medio tolli velint. Sunt qui hoc loco abutantur, ut probent aut non puniendos, aut non occidendos hæreticos. Quod qui faciunt, de se ipsi mihi videntur esse solliciti. Primum quidem non de solis agitur hæreticis, sed de omnibus filiis diaboli, qui filiis regni opponuntur; inter quos præcipua quidem species hæretici sunt, totum autem genus non sunt. Itaque, qui hæreticos tollendos esse negant, multò magis fures, multò magis homicidas tollendos esse negare debent. Tanto

VERS. 28. — COLLIGIMUS EA, non statim, nec mali omnes eradicandi: multi sunt occulte mali, multi non ita perversi, quin speranda sit eorum salus; neque adeo possibile est, imò nec expedit malos omnes à bonis separare, sed per disciplinam ecclesiasticam,

enim periculosiores hæreticæ quam fures et homicidæ sunt, quanto majus est scelus animas furari atque occidere, quam corpora. Ideo ergo veteres ferè omnes auctores, ut Chrysost., Hieron., et August., de hæreticis interpretantur, non quia soli, sed quia maxime zizania sunt. Præterea ut soli hæretici intelligantur, tamen non absolute paternitas prohibet evelli zizania; sed ne fortè simul et triticum eradicetur; tunc ergo ex sententiâ et voluntate illius evellenda non sunt, cùm periculum est, ne et triticum eradicetur, ut rectè D. Aug., lib. 5 contra Epistolam Parmeniani, c. 2, et D. Thomas maximus theologus observavit; cùm ergo periculum non est ne simul triticum eradicetur, sed periculum potius est ne, si non evellantur, triticum ledant; quid opus est messem expectare? Maturè evellenda sunt, maturè comburenda. Præterea, cur periculum est ne simul cum zizanis triticum evellant, aut cur jubet paternitas messem expectare, nisi quia ante messem dignosci et separari à tritico non possunt? Cùm ergo et dignosci possunt et separari, utique separanda sunt, utique comburenda. *Premonet Dominus*, inquit Hieron., *ne ubi quid ambiguum est, citò sententiam profectum, sed Deo judicium reservemus, ut cum dies judicii venerit, ille non suspicionem criminis, sed manifestum reatum de sanctorum cœlu ejiciat*. Calvinistas et Lutheranos quis non cognovit? quis hæreticos esse non videt, qui vix ullam antiquam hæresim non renovarunt? Nullas unquam profecto hæreticos fuit, nullus hæreticus esse potest, si illi hæretici non sunt. At sunt quieti; qui unquam fœre turbulentes? qui unquam tot excitarunt bella? qui unquam tantâ usi crudelitate, tantum humani sanguinis effuderunt? Neque verò hæc ideo dico, quod non malos eos converteri quam occidi; sed tantum principes, aut quia principes ista lecturi non sunt, eos, qui principes movere possunt, admonere, non licere illis istas quas vocant conscientie libertates nimium nostro tempore usitatas hæreticis dare, nisi prius Ecclesia aut is qui Ecclesiæ caput est, Romanus Pontifex, Christi persona et tanquam paternitas, judicaverit non posse evelli zizania, nisi simul et triticum evellatur; et ère Ecclesiæ esse, ut usque ad messem permittantur utraque crescere. Hujus enim rei non principum, qui paternitas servi sunt, sed ipsius paternitas, id est, Ecclesiæ gubernatoris judicium esse debet. Nec debent principes paternitas rogare ut sinat utraque crescere usque ad messem; sed an velit ut eam et evellant zizania. Ita eos affectos atque paratos esse oportet, ut à paternitas coerceri potius opus sit quam incitari.

VERS. 31. — SIMILE EST. Tertiam ejusdem generis parabolam ponit; adhuc enim de semente, id est, de initio loquitur Evangelii. Per primam declarati di-

et civem sic agendum, ut atrocita quoque plectantur scelera.

VERS. 31. — SIMILE EST REGNUM, etc. Profectum doctrinæ evangelicæ, et illius efficaciam hæc parabola designat.

versum Evangelii effectum prout in bonam vel malam terram cadit, cùm seminatur. Per secundam, quomodo supereminato per diabolum malo semine, adlatur. Per hæc, quantum bonum Evangelii semen habeat vim, et ex quâ parvo initio in quàm admirandam magnitudinem exerescat. Non dubito quin regnum cœlorum in hæc parabola, sicut in precedentibus Evangelium significet, aut, quod idem est, fidem, doctrinam evangelicam; verbum Dei, quemadmodum Ambrosius in c. 45 Lucae, Chrysostomus, homil. 47, Theophylactus, Euthymius, Hieronymus, Beda et Augustinus, serm. 51 et 55 de Sanctis, interpretantur. Etsi Hilarius Christum ipsum regnum cœlorum et granum sinapis; alii verò Ecclesiam vocari putant. Omnia, quod ad sensum attinet, eodem redeunt. Nam et Christus lapis sine manibus excisus in montem magnum factus esse dicitur, Dan. 2, 35, et Evangelium paulò post, vers. 33, fermento comparatur, quia occultam crescenti vim habet, et Ecclesia luna in Scripturis sacris vocari solet, quæ initio tenuis et exigua, in dies crescit, quoad plena sit. Sic enim Ecclesia initio quidem exigua et obscura fuit, *incipiens*, inquit, *à Jerusalem*, Luc. 24, 47, semper increvit, donec totum compleat orbem; hoc enim de Christo verè dici potuit, qui dominaturus est à mari usque ad mare, et à flumine usque ad terminos orbis terrarum, psal. 71, 8. D. Augustinus non alio magis argumento Donatistas in uno Africa angulo, sicut nunc Calvinistæ Genavæ Ecclesiam catholicam concludentes refellit, quam quod non possit Ecclesia post tot annos tam angustis terminis definiti. Ecclesia, inquit, luna similis est, si quis novam lunam primo et secundo die non videt, dignus est venia; qui autem jam plenam non videt, cæcus est. Quod propterea dixi, quia multò magis contra Calvinistas nunc, quam contra Donatistas tunc valere arbitror. Si enim August. Donatistas, quia quædringentis post Christum annis Ecclesiam non videbant, cæcos appellat, quo nomine Calvinistas, qui mille quingentis octoginta post annis non solum non vident, sed ne videri quidem posse dicunt, appellasset?

GRANO SINAPIS. Augustinus, serm. 51 et 55 de Sanctis, propter ardorem regnum cœlorum grano sinapis comparari putat, quod multi alii non tam docendo quam concionando secuti sunt. Nec enim dubium esse, quod, cum initio parvum sit, in ingentem magnitudinem crescat, ut ex sequenti versu intelligitur.

VERS. 32. — QUOD MINIMUM QUIDEM EST OMNIBUS SEMINIBUS. Sive Hieron., sive alius quis fuit interpres qui hoc modo convertit, credendus est non ignorantiâ sed certo potius consilio solocismo usus esse. Quod et septuaginta interpretes multis in locis simili de causâ fecisse in eorum idiomaticis adnotavimus. Quod enim Græci per comparativum dictum est, *μικροτέρου πάντων σπέρματων*, minus omnibus seminibus, vim habet superlativi. Solent enim frequenter Græci compa-

ratis pro superlativis uti, ut cùm apostoli dicuntur inter se disputasse ejus eorum esset major, id est, quis maximus. Voluit igitur interpres comparativum in superlativum vertere, ut verum sensum exprimeret, et tamen comparativi constructionem retinere, ut non superlativum sed comparativum Græcè esse indicaret. Quo autem modo granum sinapis minimum omnium seminum esse dicitur, cùm alia minora; ut papaveris semen esse constet, frustra mihi videntur nonnulli interpretes disputare. Nec enim minimum omnium dicitur, quod omnium omnino minimum, sed quod ex omnium minimis unum sit. In proverbialibus enim sententiis, qualem istam apud Hebræos fuisse credendum est, ut, cùm aliquid valde parvum esse significabatur, grano sinapis simile esse diceretur, cùm eâ comparatione non uno tantum loco, sed pluribus Christus utatur; ut cùm dicit: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis*, c. 17, 20, in hujusmodi, inquam, sententiis non solum philosophicè et subtiliter, sed populariter, et ex vulgi opinione loqui. Valgus autem inter usitata semina granum sinapis, aut minimum putat, aut verè in minimis numerat, quemadmodum Mathæus, c. 5, 26, quadrante pro minima monet dicit: *Non estis, inquit, inde, donec solvas novissimum quadrante*; non quòd minima esset, sed quòd ex minimis; nam certè minimum altera parte minus erat. Itaque Lucas, ut idem significaret, non dicit: *Donec solvas novissimum quadrante*, sed: *Novissimum minimum*, c. 12, 59. Quomodo arbor fiat, cùm herba sit, nonnulli etiam querunt ac disputant, quia sinapi, ut opinor, non videntur. In calidioribus locis longè supra humanam staturam assurgit, ut, ubi copia est, sylva esse videatur. Vidi ego sæpe in Hispania sinapi loco ignorum magnos furios ad coquendum patrem caleferi. Amant vehementer aves ejus granum; itaque, cùm fervente æstate maturit, in ejus ramis, ut semen edant, insidere solent, quas, etiamsi multæ sint, possunt infracti sustinere. Hoc est quod dicit: *Ita ut volucres cæli veiant, et habitent in ramis ejus*. Habitare dixit pro sedere, sicut è contrario sedere sæpe ponitur pro habitare, propter hebraicam verbum *שׁוּב*, quod utrumque significat. Quare non debuerunt nonnulli quidam interpretes vertere *inhabitantes*, *inhabitantes*, cùm nec verbum id propriè significet, nec sententiæ veritas respondeat. Nam ego, qui magnas aliquando sinapis sylvas vidi, incidentes sæpe aves vidi, nidos non vidi. Quid per aves cæci significet opus non est querere, quia non ideo de avibus mentionem Christus fecit, ut aliquid indicaret novi mysterii; sed ut arbuscula magnitudinem firmitatemque declararet, quæ insidentes aves sustinere possit. Itaque non est, ut solet dicere, pars parabole; sed emblemata. Si quis tamen contendit aliquid præterea significare, non repugno; sed potius deoque convenienter literis sacri reges et principes, eosque omnes, qui, ut loquitur D. Paulus in *sublimitate constituti sunt*, 1 Tim., 2, 2, Judæos usitatum, ut rem minimam granum sinapi vocarent.

significare posse, qui in Evangelio et Ecclesia sustentantur, et, ut solet Chrysostomus dicere, signum crucis gestant in frontibus. Nam et apud Danielem, c. 4, 9, volucres quae in ramis magnae illius arboris erant, quasi aliud quam principes et reges significabant, qui quasi sub Nabuchodonosoris umbrâ vivebant? Olim Ecclesia in republica erat, nunc republica est in Ecclesia.

VERS. 55. — ALIAM PARABOLAM. Proponit aliam, et in alio genere parabolam, sed idem significantem; regni colorum ex parvo initio maximum incrementum esse sumptum. Diversas habet fermentum proprietates. Corruptio quedam est masse nimis calfacte. Et quia conceptum in se calorem habet, vim etiam continet ea, quibus immiscetur, augendi. Propter priorem proprietatem in malam partem poni solet, ut 16, 6: *Caveat à fermento Phariseorum et Sadduceorum*; et 1 Cor. 5, 6: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*; et 7: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio*. Propter secundam ponitur in bonum, illicque regnum colorum comparatur; quod sicut fermentum, cum modicum sit, in magnum massam immisum totam pervadit, et multo, quam erat, majorem reddit; ita verbum Dei uno loco seminatum totum pervaserit terrarum orbem; ita Ecclesia initio minima, brevi tempore longè latèque in omnes terrae partes propagata sit: *Operuit montes umbra ejus, et arbuta ejus cedros Dei, extendit palmites suos usque ad mare, et usque ad flumen propagine ejus*, Psal. 79, 12.

QUOD ACCEPTUM MULIER. Quod mulierem potius, quam virum dixit, nullam aliam causam fuisse arbitror, quam quod pensare magis muliebri, quam virile officium sit; etsi eos non reprehendo, qui concionantes potius, quam Scripturam enarrantes, mulierem, divinam sapientiam interpretantur. Mulier ergo, aut pars necessaria parabole non est, sed ideò nominata, quòd id plerumque mulieres facere soleant, aut, si pars est, evangelicum doctorem significat, qui verbum Dei in animos auditorum, quasi fermentum in massam infundit. Nec enim sexus, sed officium spectari debet.

ASCENDIT. Miscuit, ita confudit, ut non appareret, quasi abscondisset.

IN FARINÆ SATA TRIA. *מִן* solum vocant Hebraei genus quoddam mensurae rerum liquidarum, quae, ut ait Josephus, lib. 9 Antiq., c. 2, et Hieron., hoc loco, modium Italicum, et dimidium continebat. Tria sata faciebant Ephii. Auctam fuisse mensuram post Babilonicum exilium tradunt Hebraei, in lib. *בְּרֵשִׁית*. Sunt, qui nostrâ ætate de Hebraeorum mensuris scri-

VERS. 55. — SIMILE EST REGNUM, etc. Hæc parabola uti et præcedens progressum Ecclesie à tenuibus initiis et vim illius demonstrat. ASCENDIT; S. Chrysostomus, serm. 99: *Res de vasa geritur, sicut in agro sinapis arborem scribit; domi mulier fermentum procurat, et panem præparat alimonie; quia virum foris expectat labor, intus mulierem domestica cura constringit*. IN FARINÆ Satis tribus; tria sata efficiant mensuram Ephii, quæ simul pini

psierat; ad eos lectorem mittimus; nos de Evangelio, non de mensuris agimus. Cur tria sata potius quam plura, aut pauciora nominaverit, Chrysostomus et Euthymius respondent tria pro omnibus posuisse, quasi diceret, quantumcumque farinae fermentare velit, non nisi paululum fermenti miscere. Alii dicunt ideò dixisse tria, quòd tria sata efficerent unum Ephii, et solerent plerumque mulieres unum farinae Ephii pensare ac coquere, ut fecit Sara, Genes. 18, 6. Potius credo ideò tria posuisse, quòd Ephii tria sata contineret, eaque esset usitatissima mensura; sicut apud Hispanos, quam *fanecam*; apud Gallos, quem *boisseau* vocant.

VERS. 54. — ET SINE PARABOLIS NON LOQUEDATUR EIS. Tunc, et in eâ concione de qua agitur; nam et ante, et post multas alias parabolas proposuit, ut c. 20 et 22, et 23, ut Chrys., hom. 48, Euthym., Theophylact., exponunt. Vide quæ diximus supra, vers. 11; Marcus, c. 4, 35, addit: *Prout poterant audire*, quod quidam interpretatur, accommodans sese ad auditorum captum, sensu menti Christi penitus contrario; non enim, ut melius intelligerent; sed, ut non intelligerent, in parabolis loquebatur, ut vers. 45 et 44, explicatum est. Quod ergo ait Marcus *prout poterant*, nihil aliud significat, quam Christum obscure locutum esse, ut qui posset capere, caperet, ut ipse explicat alio loco, cum simitem parabolam proposuisset, infra, c. 49, 12, vel, ut Euthymius locum illum Marci interpretatur, *prout poterant*, id est, prout digni erant; non enim erant digni ut illis Christus aperiret et sine parabolis loqueretur, ut vers. 15, significavit.

VERS. 55. — UT ADIMPLETUR. Ut hoc loco non significat causam, quam ob rem Christus per parabolas locutus sit; non enim ideò per parabolas loquebatur, ut Davidis dictum adimpleret; sed quia auditores indigni erant, quibus aperte loqueretur, ut vers. 11, 12 et 13, explicatum est. Nec vult evangelista docere Davidis prophetiam propriè à Christo impletam fuisse. Non enim erat propheta; sed rerum præteritarum historia; de qua David agebat; neque nomen דָּוִד, quo David usus est, hoc genus parabolarum significat eo loco, quibus hic Christus utebatur, quamvis utrumque genus Hebraei דָּוִד, id est, parabolam appellent; nam hic evangelista vocat parabolas, obscuras et similitudinibus adumbratas locutiones; illic David, Psal. 77, 2, cum dicit: *Aperiam in parabolis*, aut in *parabolas eo meum*, vocat דָּוִד parabolam breves et acutas sententias, quas *ἀποφθίγματα* Græci nominant. Sed evangelista, ut solet, quod à Davide alio sensu dictum erat, non ad eundem, sed ad similem sensum accommodavit, ut c. 2, 15, 47, explicavimus.

SOLEBAT, Genes. 18, vel ut illis placet, Ephii tantum capiebant, quantum homo humeri satis portare poterat.

VERS. 54 et 55. — ET SINE PARABOLIS NON LOQUEDATUR EIS; idque ut plurimum. UT IMPLETUR, ita ut illud impletum fuerit, quod, Psal. 77, scriptum est: *Aperiam in parabolis eo meum*, mysteria nemini adhuc reserata.

VERS. 37. — QUI SEMINAT. Hæc, quæ sequuntur usque ad versum 42, supra, vers. 24 et 25, exposita sunt.

VERS. 41. — OMNIA SCANDALA. Scandala vocat eos, per quos scandala videntur, id est, zizania, et filios diaboli.

ET EOS QUI FACIUNT INIQUITATEM. Hebraismus: *Et omnes qui iniquitatem exercent*, et, ut ita dicam, *iniquitatis artem faciant*; magis enim habitus, quam actus hebraicâ phrasi significatur.

VERS. 42. — IN CAMINUM IGNIS. In Gehennam ignis, ut, c. 5, 22, 29, 30, et 10, 28, et infra, c. 18, 9.

IBI ERIT FLETUS. Hæc explicata sunt, c. 8, 12.

VERS. 45. — TUNC. Cum scandala sublata erunt; cum zizania separata, quæ impediunt, quominus triticum appareat; cum palæa eventiat fuerint, quæ triticum tegebant, quominus effulgeret, ut in parabola area declaratur supra, c. 5, 42, et Luc. 5, 47.

Fulgur gloriæ significat, ut in Christi transfiguratione appareat, c. 17, 2. Itaque beati soli, lunæ, et stellis comparari solent, ut ibidem: *Et splenduit facies ejus sicut sol*. Et Danielis 12, 3: *Qui autem docti fuerint*, id est, qui bene sapienterque vitam suam gubernarint; hos enim Scriptura vocare solet *כְּכֹלֵם* habentes intellectum, sicut Galli, non eos, qui docti sunt, sed eos, qui moderati, sapientes appellant: hi ergo, inquit Daniel, *fulgebunt*, quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiant plurimos, quasi stellæ, in perpetuas æternitates, et 1 Cor. 13, 41, 42: *Alia claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum; stella enim ab stellâ differt in claritate; sic erit resurrectio mortuorum*.

QUI HABET AURES. Significat id quod dixerat, auditorum maxime interesse. Vide, c. 11, 15.

VERS. 44. — SMILE EST. Hanc parabolam non jam omnibus auditoribus; sed solis domi apostolis propositam à Christo fuisse nonnulli putant, ut colligitur ex vers. 56. Euthymius hoc loco; ego vero similis esse arbitror ante dictam fuisse unâ cum superioribus; sed quia Apostoli non omnium parabolarum, sed zizaniorum, postquam domum redierunt, explicationem petiverunt, evangelistam post zizaniorum parabolam narrasse, quomodo domum rediisset, et parabolam apostoli sibi explicari postulassent. Idemque de omnibus, quæ hoc capite sequuntur, dicendum est. Haetenus quatuor parabolas seminantis, grani sinapis, boni seminis, et mali, et fermenti duas regni colorum proprietates declaravit, quomodo diversum habeat in diversis hominibus effectum; et quomodo ex parvo initio magnum sumat incrementum; nunc pretium exponit, ut doceat quanti illud homines facere debeant, et quantâ querere diligentia. Regnum colorum hoc loco eodem modo, quo in superioribus parabolis pro fide, Evangelio, Evangelicâ doctrinâ accipiendum existimo, ut Ambrosius, serm. 2, in Psal. 118; Euthymius, et Theophylactus. Eisi sunt, qui regnum colorum Christum vocari putent, ut Ire-

VERS. 38, 41 et 44. — FULGUR REGNI, Justî, ad regnum celeste præparati, Scandala. Qui alius sunt scam-

neus, lib. 4, c. 45, Hilarius; Athanas, q. 54, si tamen illius questiontes sunt, Hieronym. in comment. et Vigilius, lib. 5, de Incarnatione. Sunt qui vetus et novum Testamentum, ut August., lib. 1 Quest. evang., c. 15, et Beda, quod et Hieronymus approbat.

THESAURO, rei quæ estimari non potest. Qui enim tantum habent pecunie, ut numerari non possit, eos thesaurum habere dicimus. Ita D. Paulus, 1 Cor. 2, 9: *Neque oculus vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus is, qui diligunt illum*.

ASCENDIT. Quia à seculo non erat auditum Isai. 64, 4, et 1 Cor. 2, 7: *Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram*.

QUI INVENTI HOMINEM. Quisquis invenit; hominem pro quolibet homine, et pro nota universali apud Hebraeos poni sæpè monemus.

ASCENDIT. Ille non est necesse ad rem per parabolam significatam accommodare, quia, ut solet dicere, non pars parabole, sed emblemata est; nec dicitur, ut aliquid significet, sed ut parabolam impleat, et quia fieri solet, ut qui thesaurum invenit, si statim tollere non possit, illum abscondat, ne, dum abit, ut fodiendi instrumenta querat, alius eripiat: quantum Hieronym. et Beda cum, qui regnum colorum invenit, in corde suo dicit abscondere, id est, fovere, servare, ne effluat; sic quod significat, illud tantum mihi videtur significare eum; qui regnum colorum, id est, Evangelium invenit, occasionem tenere, ne elabatur, oportere; et omnem continuo adhibere diligentiam, ut illud obtineat. Hoc est, abscondere: non, ne alius inveniat, sed ne ipse perdat. Nam etsi, qui thesaurum invenit, ideò abscondit, ne alius inveniat, quia si alius invenit, ipse perdet: non est in eo similis parabola regno colorum, quod non ideò alius perdet, quia alius invenit: ab omnibus enim et pariter inveniri, et æqualiter potest possideri. Quoniam ita etiam aliquando Scriptura loquatur, quasi unus accipere non possit, nisi alius amittat. *Fracti*, inquit, *sunt rami, ut ego inserar*, Roman. 11, 19; et: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*, Apocalyp. 3, 11, sed id accommodat ad ramos arborum, et coronam regni dictum est: quia neque novus surculus in arborem inseri potest, nisi vetus frangatur ramus; neque unus coronam præripere, nisi alius amiserit.

PRÆ GAUDIO ILLIUS INVENTI.

VENIT UNIVERSA QUÆ HABET. Non significat emendatum Evangelium, gratis enim, inquit, *acceptis, gratis date*, c. 10, 8, sed significat tanti estimandum, quod invenit, nihil non, ut illud obtineat, facere debeat; etiamsi omnia bona vendenda, etiamsi perdena, etiamsi infamia subeunda, etiamsi amittenda vita. Ceterum bona potius, quam vitam, et honorem, aut aliud, si quid homines habent, nominavit, ut accommodat ad hominum consuetudinem loqueretur, qui, dolo, thesauro. Nunc pretium evangelicæ doctrinæ ostendit.